

1972 JUL 21

Könyvtár látogató
olvasóudvarai

RUM

249

1972. JÚLIUS 21, PENTEK 3

ÍZLÉSGÖRBE

Az olvasó belép a könyvtár ajtaján, leadja a visszahozott könyveket, és elindul a polcok mentén, hogy valami jó olvasmányt szerezzen magának. Ha nem talál, vagy há nem tud eligazodni a könyvek rengetegében, akkor odamegy a könyvtárhoz és segítséget kéri. „Milyen könyvet szeretne?” — kérdezi a könyvtáros, és az olvasó többnyire így válaszol: „Valami nagyon érdekeset, valami nagyon szép!”

A könyvtáros persze semmit sem ér ezzel a sztereotíp válasszal, hiszen mindenki másképp értelmezi ezt a két fogalmat. Lehet, hogy az egyik embernek *Sánta Ferenc: Hűsz órája*, vagy *Veres Péter: Gyepsor-a*, a másiknak a *Karenina Anna* vagy *Goethe: Vonzások és választások*-ja, a harmadiknak *A legyek ura* vagy *Updike Nyúlcipő*-je jelenti az intellektuális kielégülést megadó izgalmat és szépséget. A negyediknek, ötödiknek és sokadiknak esetleg *Jókai, Mikszáth, Solohov, Dickens*, vagy épenséggel egy szimpla kalandregény szerep örömteli perceket.

Ahány olvasó, annyiféle ízlésárnyalat, de azért az előbb idézett sztereotíp válaszban mégis föllelhetjük a lényegre tapintásnak egy atomnyi magját.

Régi és elemi igazság, hogy az emberek mindenekelőtt a szó legegyszerűbb és legmélyebb értelmében vett érdekesség miatt olvasnak regényeket. A gyermek például elsősorban a mesében, a kamasz fiú a harcos történetekben, a serdülő lány a szerelmi bonyodalmakban véli fölfedezni az érdekességet. Am az érdekesség igényével együtt minden fokon ott áll a másik alapigény is, mégpedig az, hogy az *izgalmas* történet *szép* is legyen: azaz lehetőleg az igazság, a jószág, a bátorság, a becsületesség, a hűség, az állhatatos szerelem győzzön. Vagy, ha a jó elbukik, akkor legalább az erkölcsi győzelem varázsát sugározza az olvasóra.

Mivel többet olvas aztán valaki, annál bonyolultabbakká, sokoldalúbbakká, összetettebbé válnak igényei. A fejlettebb olvasónak már nem mindegy, hogy az érdekes történet csupán erőszakoltan kiagyalt-e, vagy pedig magában hordozza a valóság elemeit, tükrözi-e a valóságot. Az igazán igényes olvasónak pedig már az sem mindegy, hogy miképpen meséli el az író a valószínű történeteket. Megköveteli a nyelvi hűséget és szépséget, a jellemrajzok árnyalását, a lélek és a szó költészetét.

Az olvasó fejlődése természetesen nem ilyen egyenes vonalú. Előfordul, hogy a klasszikus regények rajongója hirtelen átvált a modern „válságirodalomra”, esetleg — pihentetőül — ráveti magát a kalandos és detektívregényekre, de mindennek szöges ellentéte sem ismeretlen képlet a könyvtárosok előtt. Az egyéni *ízlésgörbe* hullámozása gyakran megfoghatatlan, rejtélyes hatások eredménye, és az a könyvtáros, aki mindenképpen körül akarja keríteni egy-egy olvasója ízlésterületét, könnyen tévedhet.

Azokban az években, amikor a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban ifjú népművelőként költségtartam a könyvkölcsönzés ízeit, könyvtarostársaimmal együtt különös rögeszme rabjai voltunk. Mindenképpen tipizálni akartuk az olvasókat, skatulyákba soroltuk őket, és

még annak a módszertanát is kidolgoztuk, hogyan terelhető át az olvasó egyik karámból a másikba úgy, hogy végül a sokoldalúaknak nevezettek táborába jusson. Fölosztottuk őket életkor és nemek szerint, érdeklődési kör és műveltség-szint alapján, és még sokféle módon. Meghúztuk számukra a nyílegyenesen fölfelé futó ízlésvonalakat; és könyvcímeket, írónéveket raktunk e vonalak képzelt csomópontjaira. „Olvasónevelési” tervekkel készítettünk magunknak, s „olvasási programokat” nekik.

Nem állítom, hogy mindez céltalan badarság volt. A felszabadulás után rengeteg új könyvtárat nyitottunk, és olyan új olvasótömegek áramlottak a könyvek birodalmaiba, amelyeknek azelőtt valami kevés idejük juthatott az olvasásra. Föl kellett mérnünk magunkkal hozott örökségüket, adottságaikat, el kellett igazítani őket. A különféle csoportosításokkal megkönnyítettük a saját munkánkat, és a fővárosban igen jó eredményeket értünk el. Kétségtelen, hogy az ízlésvonalak akkoriban kitapinthatóbban, egyenesebben futottak; igaz viszont, hogy a könyvválaszték meglehetősen szegényes volt.

Hamarosan rá kellett azonban jönnünk, hogy önkényesen konstruált ízléskarámaink kerítése egyáltalán nem megbízható. Olvasóink ki-kiszökdöstek belőlük, összekeveredtek, egyre több kivétel gyöngítette az amúgy is ingatag szabályt. Az utóbbi másfél évtizedben a könyvkiadás is teljes fegyverzetel lépett a porondra. A könyvek száma meg sokasodott, az irodalom és a rá épülő olvasói igények áttekinthetlenebbé váltak. A könyvtárosoknak ma új módszereken kell gondolkodniuk, ha nem akarnak szimpla hivatalnokokként tevékenykedni.

Mit tegyen hát a ma könyvtárosa, hogyan *beszélgessen* az olvasóval, ha az hozzá fordul segítségért?

Hadd emeljem ki elsőnek a *beszélgetés* momentumát! A könyvtáros ne siesen könyvet *ajánlani*, mert a ma embere semmitől sem irtózik jobban, mint a percenkénti kioktatástól, a személyiséget sértő szájbarágástól. Ha úgy érzi, hogy szabad választási jogát gyakran megnyírálják, akkor a legjobb „könyvajánlásnak” is az lehet az eredménye, hogy egy bizonyos idő múltán szégyell visszatérni, inkább kimarad a könyvtárból.

Beszélgessen tehát a könyvtáros, ha úgy hozza a sora; *de miről?*

Természetesen könyvekről. Írókról, művekről, saját olvasmányélményeiről. És itt lép be a még döntőbb momentum, tudniillik, hogy csak az a könyvtáros tud érdekesen, színesen beszélgetni az irodalomról, aki *magá is sokat olvas*, és tisztában van kulturális és társadalmi életünk eseményeivel, problémáival.

Így válik a könyvtáros *tájékozottsága*, *olvasottsága* a legrangosabb tényezővé abban a hihetetlenül bonyolult és sokoldalú egyéniséget igénylő munkában, amit nagyon leegyszerűsítve a jó irodalom propagandájának nevezhetnénk.

Es így válik az olvasók *ízlésgörbéje* a könyvtárosok tudásának, igényességének grafikonnal nem ábrázolható dokumantumává.

GYŐRI GYÖRGY